ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№3(2)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 442 sahifa,
16-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish 18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi

Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiolingvistik yondashuv (gandbolchilar misolida)........ 23
G. A. Valiyeva

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari 27
Suyunova Surayyo Ulash qizi

Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish 31
Israilova Xusnida Adilovna

Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish 37
Raximova Feruza Najmiddinovna

Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish 42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna

Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari 46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna

Velosiped haydashning afzalliklari........ 49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi

Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане 54
Мирзакбарова Севда Вахиддиновна

Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari........ 58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna

Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ........ 62
Рахмонова Бахтигул Пайзиллоевна

Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi 65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi

Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari........ 71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi

Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish .. 76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich

Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili 83
Ismoilova N. Z.

Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni........ 87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich

Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati 91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi

Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi........ 95
Jurayeva Zulayxo Islomovna

Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida)........ 102
Islamova Dilfuza Dilshodovna

Boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni 107
Begmatova Nasiba Mengnarovna

Boʻlajak maxsus pedagoglarni inklyuziv taʼlimda subyektlar faoliyatini oʻrgatish metodikasi 112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon oʻgʻli

Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades 118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna

Nutq aktlarini oʻrgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yoʻnalish talabalari misolida) 122
Fayzulloeva Chevar Gʻayrat qizi

Yangi Oʻzbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan gʻoyalarning oʻrni va roli 125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich

Gimnastikaning Oʻzbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi 128
N. Q. Mamasidova

Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan refleksiv yondashuv (7-9-sinflar misolida) 131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanalievna

Screencasting materiallarini yaratish va ularni oʻquv jarayonida qoʻllash 134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon oʻgʻli

Maktabgacha yoshdagi bolalarda soʻz shakllanishini psixolingvistik asoslari 137
Moxirabonu Gʻaniyeva Adxam qizi

Maktabgacha taʼlimdagi muammolar va yechimlar: oʻzbekiston respublikasi tajribasi 140
N. Sh. Miryusupova

Interaktiv kartografik resurslar va ularning taʼlim jarayonida qoʻllanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari 143
Olimova Aziza Abdullayevna

Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari 147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi

Talabalarning psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga taʼsiri hamda mustaqil taʼlim faoliyatini qoʻllab-quvvatlash usullari 150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich

Talabalarni stulda oʻtirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga oʻrgatish metodikasi 154
Sadatov Chori Xolmuradovich

Organik kimyo fanini oʻqitishda teskari taʼlim va texnologiyalarning ahamiyati 158
Umrbekova Maftuna Ulugʻbek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulxakimova Gulziyba Ziynatdinovna

Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qoʻllashning samaradorligi 162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi

Shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv asosida boʻlajak oʻqituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish 165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi

Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта 168
Пак Диана Александровна

Boʻlajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli 170
Atenov Jandarbek Dayrabay oʻgʻli

Innovatsion taʼlim muhitida talabalarning kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari 173
Boʻltakov Sanjarbek Xazratqul oʻgʻli

Alohida taʼlim ehtiyojlari mavjud boʻlgan bolalar uchun inklyuziv taʼlim tizimining ahamiyati 176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi

Duduqlanish nutq kamchiligini korreksiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish 180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna

Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования. 184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович

Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari 188
Azimova Nodira Hikmatovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari 191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi

Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati 194
Burkhanova Sabo Tulanovna

Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari 197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna

Ta'lim tashkilotlarida sifatni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari 200
Abdurashit Karimovich Avliyakulov

Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish 204
Daliyeva Eliza Zokir qizi

Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish 207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi

Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari 210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi

ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish 216
Tursunova Shahzoda Baxromovna

Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье 219
Гулру Тургунова

O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni 229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna

Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды 234
Умматалиева Шерзода Шерали угли

Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish 239
Baratov Nasriddin Karshibayevich

O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlari 243
Fayziyeva Nodira Sobirovna

Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari 247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova

Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida) 252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich

O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati 257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich

Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari 261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi 265
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi 270
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli

Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlik misolida) 275
Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li

O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari 278
Suvanova Baxtigul Baxridinovna

Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari....283
Azimov I. T., Mirzayeva N. I.

Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish 288
Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna

Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi 292
Nazarov Nuriddin Baxranovich

Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli 297
Jabborova Yulduzxon Hasan qizi

Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari....301
Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna

Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni....304
Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna

Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства....307
Ф. Равшанов, Л. Сохибова

Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati....311
Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi

Texnologik ta'limda xorijiy tajriba 316
Lochinbek Abdirasulov

Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari....319
Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida....324
Soatova Hilola Shuhrat qizi

Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida....328
R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov

Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ....332
Чернова Татьяна Алексеевна

O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri 335
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi

Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari 339
D. G. Umnov

Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari....344
Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna

Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari 347
Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi 351
Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi

Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi 354
Ikrom Qodirov

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Hadassah gospital maktabi modelining oʻziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni Oʻzbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati 357
Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim oʻgʻli, Alimova Dono Abbosxanovna

Davlat boshqaruvi tizmida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi 361
Amirxoʻjayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon oʻgʻli

Neyropedagogik yondashuv asosida oʻquvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari 364
Babakulova Dilnoza Ramazonovna

Boshlangʻich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va oʻquvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi 367
Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari 370
Gʻaniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna

Ingliz tili darslarida kitobxonlik koʻnikmalarining oʻziga xosligi 373
Joʻraboyeva Turgʻunoy Ikromjon qizi

Boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi 377
Kozimova Sadoqat

Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni oʻqitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari 380
Majitov Turgʻunali Anvar oʻgʻli

Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar 383
Nishanova Zulfizar Yashin qizi

Boʻlajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining oʻrni 386
Nurulloyev Firuz Noʻmonjonovich

Talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida) 390
Sabirov Kaxramon Bektursun oʻgʻli

Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish 393
Tillayeva Vasila Oʻktam qizi

Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni 398
Tursunaliyev Shaxzod Sherali oʻgʻli

Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish 402
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi

Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini oʻqitish orqali talabalarning ogʻzaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish 406
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов. 409
Гуламов Жасур Баходирович

Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций средового воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии 413
Ягудин Дмитрий Рустамович

Produktiv nutq koʻnikmalari orqali nutq aktlarini oʻqitish samaradorligi 421
Sadikov Erkin Tursunovich

Проблемы формирования письменной коммуникативной компетенции у студентов выпускных курсов высших учебных заведений 424
Раджабова Зебинисо Анваровна

Pedagogika sohasida yangi ilmiy yoʻnalish – pedagogik innovatsiya 427
M.U. Raxmanova

Muammoli oʻqitish asosida kichik maktab yoshidagi oʻquvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish 431
Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna

9–10 yoshli oʻquvchilar orasidagi nizolarni korreksion yondashuv bilan boshqarish 435
Qulmamatov Sindorqul Ibragimovich, Yarbekova Yulduz Bahromjon qizi

Boʻlajak oʻqituvchilarda raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish 439
Moʻminova Madina, Mamasodiqova Saida

PEDAGOGIKA SOHASIDA YANGI ILMIY YO'NALISH – PEDAGOGIK INNOVATSIYA

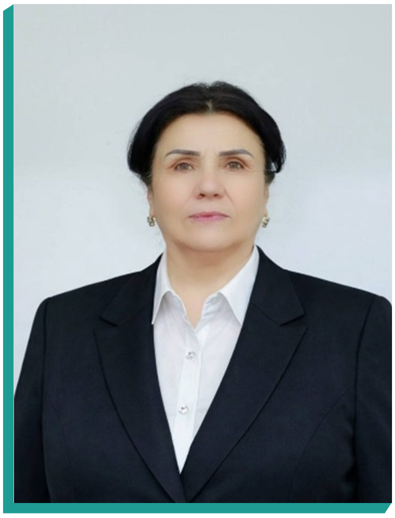

M.U. Raxmanova
Samarqand davlat pedagogika instituti, Pedagogika kafedrasi,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
ORCID: 0009-0006-8397-8881

Annotatsiya: Ta'lim sohasidagi innovatsion texnologiyalar izchil rivojlanib, ularning turlari kengayib bormoqda. Innovatsion faoliyat doirasida ta'lim jarayonida axborot texnologiyalariga oid dolzarb muammolarning yechimlarini izlash hamda ta'limni o'z vaqtida va tizimli tashkil etishni ta'minlash masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, ma'naviyat, texnologiya, ijtimoiy omil, modernizatsiya, konsepsiya, didaktika, innovatika.

Abstract: Innovative technologies in education are steadily developing, and their types are continuously expanding. The focus of innovation activity is on identifying solutions to current problems related to information technologies in education, as well as ensuring the timely and systematic organization of the educational process.

Key words: innovation, spirituality, technology, social factor, modernization, concept, didactics, innovatics.

Аннотация: Инновационные технологии в сфере образования последовательно развиваются, а их виды постоянно расширяются. Раскрыта направленность инновационной деятельности на поиск решений актуальных проблем, связанных с информационными технологиями в образовании, а также на обеспечение своевременной и системной организации образовательного процесса.

Ключевые слова: инновации, духовность, технология, социальный аспект, модернизация, концепция, дидактика, инноватика.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, maktab ta'limini modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish, shuningdek, maktabgacha va maktab ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlari natijadorligini oshirish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish hamda ilm-fanning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish masalalari O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi maktab ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli[1] Farmonida belgilab berilgan.

Bugungi kunda pedagogika sohasida yangi ilmiy yo'nalish – pedagogik innovatsiya va ta'lim jarayonini yangilash g'oyalarining paydo bo'lishi natijasida o'qituvchining pedagogik faoliyatida ham yangi yo'nalish – "o'qituvchining innovatsion faoliyati" tushunchasi yuzaga keldi. "Innovatsion faoliyat" tushunchasini tahlil qilar ekanmiz, G.A. Mkritichyanning bu haqdagi fikri diqqatga sazovardir: "Pedagogik tajriba-sinov faoliyatining uchta asosiy shaklini ajratish mumkin: xususiy tajriba, tajriba-sinov ishi va o'qituvchining innovatsion faoliyati. Pedagogik faoliyatda innovatsiyalar qanchalik ko'p bo'lsa, o'qituvchi xususiy eksperimentni shunchalik yaxshi tushunadi".

Mamlakatimizda pedagogik innovatsiyaning yaratilishi va rivojlanishi keng jamoatchilik pedagoglari harakati, maktablarning tez sur'atlarda rivojlanishi, modernizatsiya qilinishi, standartlarning takomillashtirilishi va dasturlarning yangilanishiga bo'lgan katta ehtiyoj bilan bog'liqdir. Yangiliklarni izlash, yaratish va qo'llash jarayonlari jadallashib bormoqda. Shu sababli yangi bilimlarga bo'lgan talab, "yangilik", "innovatsiya" va "innovatsion jarayonlar" tushunchalarining paydo bo'lishi hamda ularni izohlash va anglash zaruriyati yuzaga keldi. Innovatsion jarayonlarning mikrostrukturasini o'rganish natijasida olimlar yangilik kiritishning "hayotiy davri"

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi maktab ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli Farmoni: https://lex.uz/ru/docs/-4545884

konsepsiyasini ishlab chiqdilar. Unga ko'ra, yangilik vaqt davomida rivojlanib boradigan jarayon sifatida qaraladi. Bu jarayonda yangilikning yaratilishi va joriy etilishini ta'minlovchi faoliyatlar bosqichlarga ajratiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur davrga kelib ilmiy adabiyotlarda innovatsion jarayonlar quyidagi bosqichlarga ajratiladi: yangi g'oyaning paydo bo'lishi yoki yangilik konsepsiyasining shakllanish bosqichi. Ushbu bosqich fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlar natijasida yuzaga keladigan yangilik sifatida talqin etiladi. Keyingi bosqich – kashf etish bosqichi bo'lib, unda yangilik moddiy yoki ma'naviy mahsulot ko'rinishida namoyon bo'ladi. So'ngra yaratilgan yangilik amaliyotga joriy etilib, qo'shimcha ishlab chiqish orqali takomillashtiriladi. Bu bosqich yangilik kiritish natijasida barqaror samaradorlikka erishish bilan yakunlanadi. Shundan keyin yangilikning mustaqil mavjudligi boshlanadi va innovatsion jarayon keyingi bosqichga o'tadi.

Mazkur bosqich faqatgina yangilikni qabul qilish sharti bilan amalga oshiriladi. Keyingi bosqichlarda yangilikning ma'lum bir sohada tarqalishi, boshqa sohalarga diffuziyalanib keng tatbiq etilishi kuzatiladi. Shuningdek, yangilikning ma'lum bir sohada ustunlikka ega bo'lishi natijasida u asta-sekin o'z yangilik xususiyatini yo'qotadi. Bu jarayon esa yangi, yanada samarali innovatsiyalar bilan almashinish orqali yakunlanadi. Natijada yangilik doirasi qisqarib, uning o'rnini yanada samarali yechimlar egallaydi.

Yuqorida keltirilgan innovatsion jarayon bosqichlari bir-birini vaqt davomida ketma-ket almashtirib boruvchi tizimli jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Biroq amaliyotda aniq innovatsion jarayonlar har doim ham ushbu bosqichlarning qat'iy ketma-ketligiga rioya qilmaydi. Yangilikni kiritish jarayoni kompleks va maqsadga muvofiq bo'lib, uning asosiy maqsadi inson ehtiyojlarini yangi vositalar orqali qondirishdan iborat. Shu bilan birga, innovatsion jarayonlar tizimda sifat jihatidan muhim o'zgarishlarga olib keladi hamda eskirgan qarashlarni qayta ko'rib chiqishni talab etadi.

Bir darajali yangiliklar yig'indisi innovatsion yaxlitlikni tashkil etadi. Innovatsion faoliyat jarayonida yangiliklar ta'lim tizimiga faol kirib keladi. Shu sababli ta'lim tizimida innovatsiyalarni joriy etish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi: muammoni tahlil qilish asosida aniqlash, mo'ljallanayotgan ta'lim tizimini loyihalash, o'zgarish va yangiliklarni rejalashtirish hamda ularni amaliyotga tatbiq etish. Yangilik kiritish ichki mantiqqa ega bo'lib, u g'oyaning paydo bo'lishidan boshlab uni amaliyotda qo'llashgacha bo'lgan jarayonni qamrab oladi.

Shu tariqa innovatsion jarayon dinamik tizim bo'lib, u vaqt davomida qonuniy rivojlanadi hamda tashqi muhit bilan o'zaro bog'liqlikda namoyon bo'ladi. Innovatsion jarayon tuzilishi bosqichdan bosqichga o'tish jarayonida o'zgarib boradi. Shu bilan birga, yangilikning yakuniy natijasi va samaradorligi uning barcha bosqichlarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga bog'liq.

Oddiy ishlab chiqarishdan kengaytirilgan ishlab chiqarishga o'tish murakkab jarayon hisoblanadi va amaliyotda har doim ham to'liq amalga oshirilmaydi. Bu esa ayrim innovatsiyalarning yakuniga yetmasligiga va turli muammolarning yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Yangilikning samaradorligi uning natijadorligi bilan belgilanadi, ya'ni innovatsion jarayon amalga oshirilayotgan tizimda turli ko'rsatkichlar orqali uning ta'sirini aniqlash mumkin.

Shu o'rinda yangilikning ikki turi farqlanadi. Birinchi tur – mutlaqo yangi yaratilgan yangilik bo'lib, u ixtiro darajasiga teng hisoblanadi. Ikkinchi tur esa mavjud nazariyalarni takomillashtirish va zamonaviy talablar asosida yangilash orqali yuzaga keladi. Mazkur yo'nalishlar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 25-yanvardagi "Respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatini samarali yo'lga qo'yishga doir birinchi navbatdagi tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-14-sonli[2] Farmonida ham o'z aksini topgan. Ta'lim jarayonida ommaviy axborot vositalarining roli ortib bormoqda, televideniye va radio ta'lim dasturlarining intellektuallashuvi ta'minlanmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Fan va ta'limning nashriyot bazasi rivojlantiriladi, o'quv, o'quv-uslubiy, ilmiy, qomusiy adabiyotlar va ma'lumotnomalar bilan ta'minlashning barqaror tizimi shakllantiriladi", – deyilgan. Innovatsion didaktikaning predmetini yangilikni o'rgatish, o'rganish, yangilash, uning mazmunini boyitish tashkil etadi. Bunda ishtirok etayotgan barcha komponentlar bir-birlari bilan shunday uzviy aloqadaki, ulardan birortasini chetda qoldirish mumkin emas. Savol tug'iladi: nimani nimadan boshlash kerak? Ishni o'rganish yoki o'rgatishdan boshlasak, tabiiy ravishda savol tug'iladi: nimani (qanday yangi mazmundagi) o'quv materialini yangicha o'rgatmoqchisiz?

O'rgatish ham, o'rganish ham asosiy maqsadga yo'naltirilgan ta'lim ob'ekti va pirovard natija – mahsul bo'lmish ta'lim mazmunini yangicha talqin qilishga bog'liq. Har xil mazmun uni o'zlashtirishning o'ziga xos

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 25-yanvardagi "Respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatini samarali yo'lga qo'yishga doir birinchi navbatdagi tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-14-sonli Farmoni: https://lex.uz/uz/docs/-6369997

yangicha usullari bilan farq qilganligi uchun o‘rganishning qanday bo‘lishi uning mazmuniga bog‘liq, bu esa o‘rganishni tashkil etuvchi o‘rgatuvchining yangicha yondashuviga bog‘liq. Shunday qilib, didaktik tafakkur – bu o‘rganish, o‘rgatish va ta’lim aloqalarining doimiy uyg‘unligi, yangicha munosabatlarni izlash va aniqlash demakdir.

O‘qituvchi o‘quvchini faollashtiradigan, o‘zi va o‘rgatuvchi uchun qulay bo‘lgan yo‘llarni, yangicha uslublarni, o‘qitishning innovatsion shakllari, metodlari va vositalarini izlaydi hamda ularni takomillashtiradi. Shu boisdan ham “pedagogik texnologiya”, “didaktik texnologiya”, “ta’lim texnologiyasi” atamalari bilan bir qatorda “innovatika”, “innovatsion pedagogika”, “innovatsiya”, “innovatsion faoliyat”, “innovatsion jarayon” atamalari mustahkam o‘rin egallab bormoqda. Yuqorida sanab o‘tilgan tarzda o‘rgatish va o‘rganishda ta’lim mazmunini innovatsion asosda tashkil etish asosiy o‘rin tutadi. Shuning uchun ham davlat ta’lim standartlari, dasturlar, yangi avlod darsliklari yaratildi hamda ta’lim muassasalariga, o‘qituvchi va o‘quvchilarga yetkazildi. Hozirgi kunda yaratilgan standart va dasturlar tajriba-sinov uchastkalarida sinab ko‘rildi.

Tadqiqotlar va ilmiy izlanishlar natijasida takomillashtirilgan standartlar hamda modernizatsiya qilingan dasturlar, shuningdek, tender asosida yaratilgan darsliklarning yangi avlodi ta’lim muassasalariga taqdim etildi. Endigi kechiktirib bo‘lmaydigan vazifa – ushbu innovatsion standartlarni tezroq o‘quv jarayoniga tatbiq etish mexanizmini yaratish va joriy etishdan iborat. Biroq, e’tirof etish kerakki, hali respublikamiz ta’lim muassasalarida yangi pedagogik texnologiyalarni yaratish, to‘plash, ular ichidan eng samaralilarini tanlash, tajriba-sinovdan o‘tkazish va amaliyotga joriy etishni yo‘lga qo‘yadigan yaxlit tizim to‘liq shakllantirilmagan. O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 1-fevraldagi “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi O‘RQ-901-son[3] Qonunida ham aynan shu masalaga alohida e’tibor qaratilgan.

Mazkur qonun tahlili asosida, umumiy ta’lim fanlari bo‘yicha davlat ta’lim standartlarining yangi avlodini bosqichma-bosqich joriy etish jarayonida bu sohadagi ishlarni aniq tizimga solish, qo‘llab-quvvatlash hamda innovatsiyalarni ta’lim tizimiga joriy etish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish ehtiyoji yaqqol namoyon bo‘lmoqda. Chunki davlat standartlari va yangi dasturlarni o‘quvchilar bilimiga qo‘yiladigan majburiy minimal darajadan yuqori natijalarga olib chiqish va ta’lim sifatini kafolatlashning muhim omili – bu innovatsion yondashuvdir.

Ushbu masalani ijobiy hal etish uchun ilg‘or tajribalar va innovatsion texnologiyalarni izlash, ularning didaktik imkoniyatlarini sinab ko‘rish, tajriba-sinovdan o‘tkazish hamda amaliyotga tatbiq etish zarurati yuzaga keladi. Bundan kelib chiqadigan amaliy xulosa – ta’limdagi ilg‘or innovatsion tajribalarni tizimlashtirish, ularning ma’lumotlar bankini yaratish, sinovdan o‘tkazish va pedagogik amaliyotga joriy etishning ilmiy-amaliy asoslarini ishlab chiqishdan iboratdir.

Fanda o‘qituvchining innovatsion faoliyati shakllanishining quyidagi bosqichlari ajratilgan:

- birinchi bosqich – tayyor metodik tavsiyanomalarni qo‘llash;
- ikkinchi bosqich – mavjud tizimga ayrim modifikatsiyalarni kiritish;
- uchinchi bosqich – yangi g‘oyani amalga oshirishning mazmuni, metodlari va shakllarini to‘liq ishlab chiqish;
- to‘rtinchi bosqich – o‘qituvchi tomonidan o‘qitish va tarbiyalashning o‘z konsepsiyasi hamda metodikasini yaratish.

Hozirgi kunda shunday tizimni yaratish yo‘lida bir qator izlanishlar va sa’y-harakatlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, vazirlik, viloyat va tuman xalq ta’limi boshqarmalari tarkibida takomillashtirilgan davlat ta’lim standartlari monitoringini olib boruvchi bo‘limlar faoliyat ko‘rsatmoqda. Ushbu tuzilmalar quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- ta’lim sohasidagi yangi o‘quv-me’yoriy hujjatlarning bajarilishini nazorat qilish;
- takomillashtirilgan standartlar va modernizatsiya qilingan dasturlar monitoringini olib borish;
- pedagogik innovatsiyalarning samaradorligini tahlil qilish;
- tajriba-sinov ishlarini umumlashtirish va tatbiq etish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish;
- innovatsion texnologiyalarni to‘plash va joriy etish, shuningdek, seminar va treninglar tashkil etish;
- innovatsion texnologiyalar bo‘yicha ma’lumotlar bankini yaratish va ta’lim muassasalariga joriy etish.

3 O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 1-fevraldagi “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi O‘RQ-901-son Qonuni: https://lex.uz/docs/-6786401

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqoridagi ishlarni tashkil etish va joriy etish uchun muayyan izlanishlar, tadqiqotlar va tashabbuslar zarur. Pedagogik innovatsiyalarni yaratish va boshqarish ushbu dolzarb vazifalarni ijobiy hal etishga xizmat qiladi. Shu bois pedagogik innovatsiyalar g'oyasini ilgari surish, konsepsiyasini ishlab chiqish, yangiliklarni izlab topish, ularni o'rganish va tahlil qilish asosida eng samarali variantlarni tanlab olish hamda ularni ta'lim amaliyotiga joriy etishning yagona tizimini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini boshqarishning samarali mexanizmlarini joriy etish yosh avlodni ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishning muhim sharti hisoblanadi. Bu jarayon o'quv-tarbiya tizimida innovatsion shakl va usullarni keng qo'llashga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimidagi islohotlar yoshlarni hayotga tayyorlash, ta'lim dasturlarini mustaqil tanlash va amaliyotda qo'llash uchun zarur ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy, tashkiliy hamda psixologik-pedagogik shart-sharoitlarni yaratishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, oila, jamiyat va davlat oldidagi mas'uliyatini anglaydigan barkamol shaxsni tarbiyalashni ta'minlaydi.

Ta'lim jarayonini boshqarish va uning sifatini oshirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga yangiliklar kiritishni nazarda tutadi hamda interfaol metodlardan foydalanishni talab qiladi. Interfaol usullar ta'lim jarayonida har bir o'quvchining faolligiga, erkin va mustaqil fikr yuritishiga asoslanadi.

Mazkur usullar qo'llanilganda bilim olish jarayoni o'quvchi uchun qiziqarli faoliyatga aylanadi. Innovatsion texnologiyalar ta'lim samaradorligini oshirish, pedagogik jarayonlarni loyihalash va amaliyotda qo'llash orqali bilim egallash jarayonini takomillashtiradi. Interfaol usullar yordamida o'quvchilar o'qituvchi ko'magida mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantiradilar.

O'quvchilar yangi bilimlarni ilmiy izlanish, tadqiqotchilik va tajriba-sinov faoliyati orqali o'zlashtiradilar. Ta'lim jarayoni ishtirokchilari kichik guruhlarda ishlaydi, o'quv topshiriqlari esa individual emas, balki jamoaviy tarzda bajariladi.

O'qitish jarayonining asosiy shakli – dars bo'lib, hozirgi kunda uning turli noan'anaviy shakllari keng joriy etilmoqda. Bunday darslar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish, aqliy salohiyatini oshirish, ilmiy dunyoqarashini kengaytirish hamda yangiliklarni tez qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Dars jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarda ilmiy izlanishga qiziqish uyg'otadi, ijodkorlik va bunyodkorlik qobiliyatini rivojlantiradi. Natijada o'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalar amaliy faoliyatda qo'llaniladi hamda ta'lim sifati oshadi. Buning uchun o'qituvchi yuqori kasbiy mahoratga ega bo'lishi, darsni to'g'ri rejalashtirishi va barcha o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashi zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pedagogik innovatsiya – bu pedagogik faoliyatdagi yangilik, o'qitish va tarbiya mazmuni hamda texnologiyasidagi o'zgarishlar bo'lib, ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Innovatsiya innovatsion jarayon natijasi sifatida qaraladi va u uch asosiy bosqichni o'z ichiga oladi: g'oyani yaratish, g'oyani amaliy jihatdan rivojlantirish hamda uni amaliyotga tatbiq etish.

Pedagogik innovatsiyalar samaradorligining muhim ko'rsatkichlaridan biri – optimallik bo'lib, u o'qituvchi va o'quvchilarning kafolatlangan natijaga erishish uchun sarflaydigan kuch va vositalarining maqbulligini anglatadi. Turli o'qituvchi va o'quvchilar o'z faoliyati davomida turlicha natijalarga erishadi, bu esa innovatsiyalarning optimallik darajasini belgilaydi.

Innovatsion usullarning muhim belgisi – natijadorlik bo'lib, u o'qituvchi faoliyatida ijobiy yutuqlarga erishilgandagina namoyon bo'ladi. Shuningdek, texnologiklik, kuzatuvchanlik va natijalarni qayd etish imkoniyati o'qitishning yangi metodlarini baholashda muhim mezonlar hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ishmuhamedov R. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2025.
2. Hasanov A. Pedagogik texnologiyalar va ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent, 2020.
3. Xodjayev O. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularni ta'lim jarayonida qo'llash. – Toshkent, 2020.
4. Azizov A. Ta'limda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi. – Toshkent, 2019.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.